

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

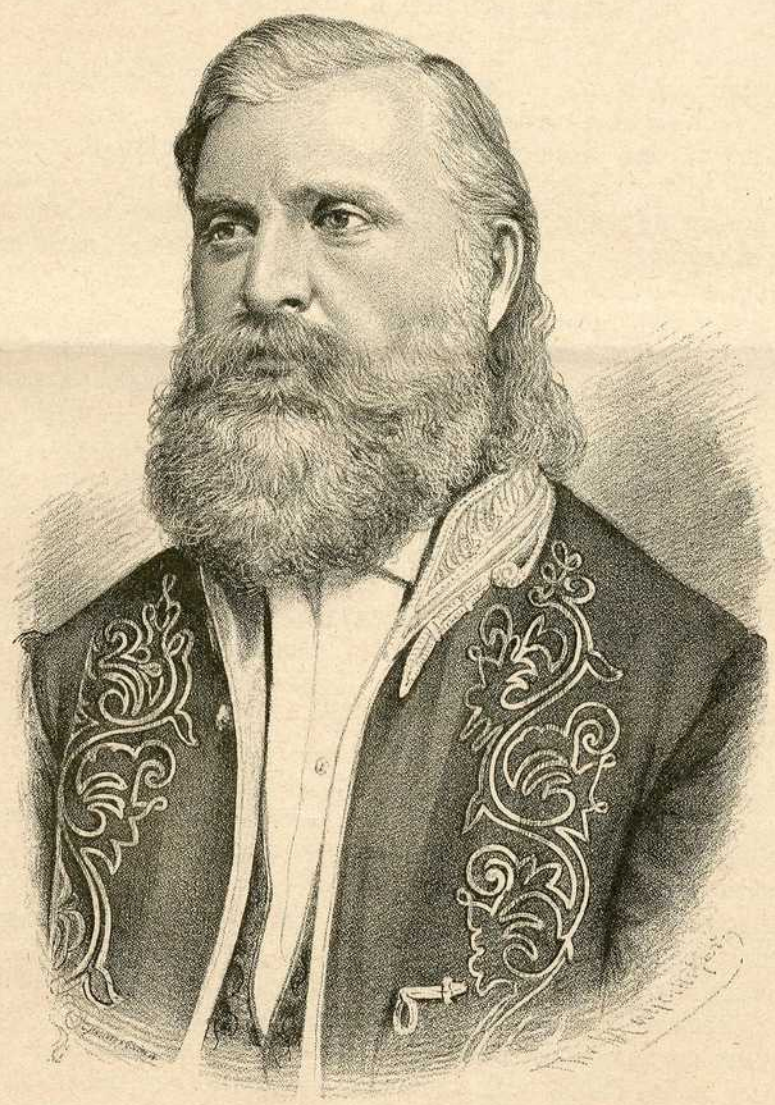
СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ
ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 37.

У НОВОМ САДУ 10. СЕПТЕМБРА 1887.

ГОД. III.

ЂОРЂЕ РАЈКОВИЋ,
КЊИЖЕВНИК СРПСКИ.

ТВОЈА СЛИКА.

Гледао сам слику твоју,
Што је младост дивно краси,
Гледао сам тело вито,
Гледао сам црне власи...

На груди су твоје пали
Праменови косе бујне,
А на твојем дивном лицу,
Кô да с' мичу усне рујне,...

Кô да чујем, како зборе:
Та младост је тако дивна!...
Слико лепа, зраче бледи,
Мог живота жалостивна!...

Љубинко

КОМШИЈЕ.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СЕОСКОГ ЖИВОТА У СРБИЈИ.
НАПИСАО ИЛИЈА И. ВУКИЋЕВИЋ.

(Свршетак.)

У у скоро Аврама изабраше за кмета; обвезао многе дугом, па не имадоше људи куд. Стиже једва и њему једном, а давно то и жели. Па кад доби, као да се зграгну; ретко кога да остави на миру. Жале се људи међу собом на његов рад, а не могу му друго, но да трпе.

Ранко се ослони на оно, што му Мара рече: да неком помене, да поради ил види код Аврама, па нађе неког злосрећнег Мелентију.

Неје да се човек руга, а мало је био већи од детета, па га народ и прозвао »бица«, а сметењак да се човек и чуди и крсти, како је кратке памети. На брчишту му било као на длану, а и коса му она, као да је неко насадио. Очи му биле, да те не погледа, где их крене, пресуши. Кажу људи, опила га мајка, кад је био мали, па се пресекао. Имало је људи у селу, да му рахат метну руку на главу, па као са штапом. И ваљда од тога свога рада и био је, што бабе кажу, баксуз.

Сави се он око Ранка, а овај, у својој невољи, и не превиде добро по му рече за Јелку, и како му мајка казала и како треба; све му рече као човеку, што ће Авраму поменути. Обећа му Мелентије, да ће он, вели, да се прихвати тога, а зна, вели, нешто, мора ће Аврам пристати. Ранко му све поверовао, а он сплетен, па све замрси.

Не би од тада ни недеља, а дође биров Ранковој кући и каза, како Ранка зове кмет.

»Стиже«, помисли Ранко, па се узнемири, као никад дотле. Док не пође Авраму, нигде мира да нађе. Устумарао се, као да по јексерима гази. Једва стиже да пође општинској кући.

Код општине доста народа Ту Аврам и

његови, што с њима ради, а ту и 'вако другог света.

Ранко стиже до њих.

— Помоз' Бог! — поздрави.

Од њих неки поздравише, с неким се и рукова, а Аврам се патмурио и ћути.

Виде одмах Ранко, да у Аврама није лице за добро.

— Рече биров, звао си ме, — каже Ранко.

— Јес', — каже Аврам некако опором.

— Ја дођох, — каже Ранко.

— Имам ја ваљда очи, — рече Аврам љутито.

Сви заћутали. Ранко чека, шта ће бити, а нестрпељив, све одмиче ногом и укршта прсте од руку.

— По вашем, браћо, — окрете се Аврам људима, — да ли се казни, ко краде?

Сви га погледаше.

— Казни, — рече неко из гомиле.

— А ко пали? — пита Аврам.

— А што то, Авраме? — упита га Мојсило Прокић.

— Казни ли се? — опет Аврам.

— Казни те како! — рече Мојсило.

— Ви сте, браћо, осудили, — рече Аврам.

— Овај хоће да пали, — рече и показа на Ранка.

Ранку као да неко онај час исиса сву крв, оста блед као крпа.

— Шта то рече? — једва што каза.

— Хоћеш да палиш куће другима, — виче Аврам, а очима сече. Оно му лице ројаво, па му онако очи уз њега пристале, — као да се у ђавола претворио.

— Чију кућу?

— Моју!

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

— Бог с тобом, кмете!... Ко то рече? — вели Ранко.

— Не може то тако!... Људи, послао овај онога Мелентију мени, вели, хоће гоља моју Јелку. Дође ми, да ону наказу згазим. Конечи се као петлић, вели: те не знам воле се они... те не знам не може једно без другог. Вели за овог, вреди више од мога имања, и рече, ако му не дам, да ће отет' па, вели, и кућу запалит'. Нема то тако у мене... нећу ја хајдука да тршим. — Нећу ја, да кажу људи: »Тешко селу са оваким кметом«. Не може, брајко, то тако — јок вала! Дед, Гајо, поважи му, како се куће пале!

Гаја се пандур издвоји од осталих и пође Ранку.

— Шта хоћеш ти то, кмете? — викну Ранко, а задрхта као шибљика.

— Полож' га, Гајо! — каже Аврам пандуру.

— Кмете! — јекну Ранко, а глас му од страха као да отуши.

— Онај је ваљаде то налагао; неје такав Ранко, — умеша се од људи први Јован Кундак.

— Немò, Авраме, — салетеше и остали.

— Маи'те се, људи... на мене ће грех.

Знам ја, крив је као нико... Рече Мелентија, он га послао, — брани се Аврам од људи.

— Знаш, Авраме, оног... тек ће Јоксим.

— Аја! Нема друго — дед, Гајо!

Гаја ухвати Ранка да га положи, а он као и да не зна, шта је с њим. Поводи се као мало дете; само дрхти и једва, но некако страшно, шапуће:

»Несам, кмете... немò, кмете!«

Зликовца би пре умолио.

Људи утекоше: јад им гледати, како Гаја удара а Ранко само јекне: »Несам, кмете; немò, кмете!« — Тако донекле, па и то преста; после као да по камену бију.

Преста Гаја, а Ранко још лежи; мораде га дићи. У лицу дошао смуган, као бунован човек, по очима му се ухватило нешто пепељасто... Страх га погледати.

Људи га упутише кући, он онако као сметен пош'о; пође Милета Милованов да га допрати до куће.

— Сети л се Бога, Авраме, кад уради? — већ не мога Мојсило да отрши. Свима је тако, а он још и као најслободнији.

— И ви га осудисте, — каже Аврам.

— Где ми, јадан не био!... Шта ти момак би крив? — рече Јова.

— Онаке ћу ја тако! — вели Аврам.

Остале као да је неко угукао. Хоће народ од насилника да пропишти; а да се успротиве, у рукама су му — може им куће с главе продавати.

— Где ће ти душа!? — каже му Мојсило.

— Где и твоја, — рече Аврам па оде.

Неје му право, што му тако пребацују.

— Бесна човека! — рече Милета.

— Неје оно човек... тек што има лик човечији, а гори је од вука! — рече чà Маринко.

— Још ће и горе радити! А нека, људи, изабрасте га, — каже Мојсило.

Дарну Мојсило, где боли. Несу они њега изабрали, што им је добар, но што им је муке било, а оправдати се сад не би се ни могло.

Дотрчао неко Мари и јавио, шта је с Ранком, а она појурила, колико јој старост допушта, па кад га виде, какав је, издаде је и оно мало снаге, паде јадна у прашину, а рукама му обви колена Отворила уста, да нешто каже, а глас јој се пресекао, па из грла избива нешто као писак. Онако, веле, змија сиче Девојче стало уз њих и пишти, да у срце дира, а јадниче од муке, све тапће по прашини. Други син Јова, једини, што и за себе очи има, готово их однесе кући.

Преноћише ноћ, да је и муци мука. Као убијени сви, а и оно, што се миче, некако је мртво, — као да је мртвац у кући, па га жале.

Ранка увели у вајат — све то други раде, он само гледа, а као да ништа не види. Узневерио се. Донекле оста тако, па се поврати.

Ноћ на пољу, а мрак у вајату; она празнина и тишина у соби као да се упија у Ранков јад. Груди му чисто дошле празне, срце му се скупило, па што даље, све то чини се мање. У мрак око не продире, али он чисто види. Види, како се дими, страшно дими кућа Аврамова и по који пут пламен затрепери, па онда како Аврам гологлав трчи по дворишту, а њега склептао народ па везује. — Заналиће га, нека и изгори, нека пропадне! Да га пред народом осрамоти, а никад на зло неје ни помислио! — Па опет покојни Митар како лежи, блед, као кад је на столу лежао, а лепо чује где вели: »Уби ме Аврам! Аврам ме уби!«

Нешто га успаљује, као да неко усијано гвожђе близу њега привлачи, па га жар жмари по телу — само што маха има, да са себе хаљине кида.

И то им је мало. Мало је да остане без куће. Убиће га, да не мучи више свет, да не срамоти људе. И већ, како Аврам седи а он

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

сакрио нож па му прилази; сви појурили, да га бране. Јелка клечи и преклиње, а већ лопти крв из груди му, па неје да је црвена, по црна и густа, као да је два дана била под сунцем; а он тура нож све дубље... све више крви... Читава река, а у њој грца и Гаја пандур.

Коме је зла он учинио? — Зар је зло, што му Јелку искао? — А и она, и ње да нема, та и у ње је Аврамова крв.

Све га нешто више задављује. Од оне врелине као да му и душа гори. Грло му чисто орапавило — само трунке воде да га окваси, или да му је у реку да скочи, да се напије. — да једнако воде пије. Све му нешто на прси налаже, као да сваки час нешто на њега навали. Он одбија руком да отклони, удари по кревету, нешто мућну као да је вода. Дограби чутуру — наже је и не доби маха да одахне.

Све га више жеђ морила. Пио је, пио и пиће га сустизало... Све му се скупило и на души и на срцу, али Аврам, Аврам стоји као пре, црн, страشان а сав у крви као зликовац.

Мара преноћи па прагу од вајата. Наслонила главу на врата, а од суза јој све око ње влажно. Не сме му отићи а чује му муку. Тако целе ноћи, нико ока да склопи.

Пред зору као да се Ранко смири, као да је заспао.

Освоји дан, а све једнако. Тишина у вајату, тишина на пољу.

Кад о подне а он отвори врата. Светле му се очи, и лице му се отегло а од њега заудара ракија.

Мара се занесе:

»Шта је то с тобом?«

— »Ја... ова... ко, ако...« Јест пијан и као да зна шта је с њим па га срамота. »Авра... Аврама — да.. уби... ијем«, па се задржа под орахом.

— »Сине!« цикну Мара.

— »Авррр—рам« булазни Ранко.

Мара се издиже... неје више то жена, неје више у ње човечија душа... као да се из гроба дигла. А њој и неје овај свет; свет, као да под гробом лежи... Оде у Аврамову кућу и паде му на праг. веле, да је само рекла: »био проклет!« па изданула.

*

Ранко се донекле држаше, па га обори пиће, неје више без њега могао. Сваке славе опије се, сваке свадбе опије се, па поче и сваког дана. Брат га држао код себе, док му се смрт не смилова.

Аврам да је после живео два месеца па умре. А нешто га пред смрт нападе, све се боји, да ће неко да га убије. Веле да је говорио, како му покојни Митар седи једнако на прсима — не да му да дише.

Од његових, што су остали, неје добро. Од био их свет од себе.

СЕОСКИ ЧАКАНАЦ.

Е П О С У Ч Е Т И Р П Е С М Е.

(ШЕТЕФИ.)

ЧЕТВРТА ПЕСМА.

Куда си наг'о,
Господар-Крпо,
На живих ступих телесне ти зграде?
Куд трчиш тако, камо ли спешин
Неуморним трком
Баш као кугла, кад се закотрља?
Приликује л', Крпо, једноме јунаку
Умакнути срамно са бојнога поља,
Јуначке се славе на пречац одрећи
И лаврова венца, што јунаке реси? —
Не грдимо Крпе, не грешимо душе,
Јер избраник он је божијег промисла,
Родио се за то, да село сачува
И опасност вељу отклони од њега.
Ил ваљда мислите, да није све тако?
Па што би га онда цело село звало

Пријатељем мира?
Држећи се свагда својега начела
И сада је силно убрз'о кораке,
Лагане су ноге носиле га право
Бировљевој кући,
Пред чији су врати, пуне достојанства,
Егеде стојале.

Господар Крпа, пријатељ мира,
На спавању нађе бирова старог,
Мудрога старца, штедљива на речи.
Прућио се старац кол'ки је дугачак
По душецих меких,
То јест по кревету.
Под главу је мет'о кожушину стару,
Јер нови је чув'о — треба за параду.

Господар Крпа

Нежно га гурну палцем у ребра,
Не би л му како растер'о маглу
Слаткога санка с очију старих.
Ал то није био тако лак посао,
Као што изгледа невештом оку
На поглед први.
Ваздан је Крпа кубурио с њиме,
Док му, на послетку, не пође за руком,
Да бирова барем у пола разбуди.
С натегом се диже трепавица једна
И биров зачкиљи те мирно запита:
„Но, које је добро?“

„Нема ту од добра, зло је, наопако!...
Ал на ноге само, да не дангубимо,
Ако нисте ради, да пропадне село
Једном за навеки.
Распламтела с' битка и бесни ужасно,
А поље је бојно у крчми код Сосе.
Слегао се народ из читавог села
Па се један с другим бије и крвави,
Да ј' човеку мирном гледати страхота.
Ту падају људи, к'о у јесен муве,
Обојена земља проливиеном крвљу,
Изгледа к'о да је од црвене чоје,
Застава се црна, весница крвава,
Вије на бојишту...
Већ на ноге, кнеже, да идемо журно,
Док још касно није,
Јер у целом селу само ви можете
Закочити точак невидовне беде.“

Тако је живо сликао битку
Господар Крпа, пријатељ мира.
А биров, мудра старина седа,
Што 'но је увек штедљив на речи,
Отвори и друго спаваћиво око
И ово нађе за добро да пита:
„Дакле да идемо?“

„Јест, кнеже, ал с места — чегат' не можемо.“

„Не марим“, рече обичном мирноћом
Старина мудра.
И кад је нови кожух навук'о
И палица му у руци била,
На пут се крену.
Сусед је био ћутљивом кнезу
У звању вазда тачни кишбилов.
Куцну му на прозор, позваше га собом.
И одазва се на позив њихов
У звању вазда тачни кишбилов,
Ма да му нису баш добро дошли,

Јер га помели у продовољству
Најмилијему — баш је жену тук'о.
Када су прошли крај певчеве куће,
Женица му красна, мушкобана Марта,
У највећем јеку комшиницу грди,
А грди је за то, што је, куја једна,
Убила јој красну капорасту коку,
Што је увек ишла међ' пилиће њене
Па испред њих увек јечам позобала.
Замислите само, колко ј' била гневна
Мушкобана Марта с нечувене штете.
Ал' то ни замислит' ваљда не можете,
Како плану гневом, како се распали,
Кад јој Крпа каза, шта јој је од мужа.
Говорити хтеде —
Јест, али у грлу застаде јој речца,
Очи закрвави, лице јој помодри
И у целом телу дрхтати почела,
К'о питија иста.
Око себе гледну питалачким гледом
И дохвати неко подобро метлиште;
Гледну на њих троје, а очи јој светле,
Па потркну напред, бож' прости к'о луда:
„За мнош хајте само, да видите чуда!“

Када је биров, штедљиви на речи,
Господар Крпа, пријатељ мира,
У звању вазда тачни кишбилов
И с њима јоште мушкобана Марта —
Када су стигли на бојно поље,
Грозно су туна вид'ли позорје.
Крвава битка јоште у јеку.
Господар Крпа, пријатељ мира,
Није претерив'о, кад је кнезу каз'о,
Да с' застава црна, весница крвава,
Вије на бојишту.
Тако је било са свим дословце.
Пећка, с које су дични вештаци:
Зрикави егедуш, Ђорави тамбураш
И шантави бегеш, трећи у банди,
Омладину чилу гонили на игру,
Мамећ' из свирке умилне звуке...
Та иста пећка проваљена стоји,
Као на стени развалине града
После ужасног турског напада,
Поломљене леже ноге од астала,
Црепоће од чаша, боца и бокала
По кравом поду,
А сред крви једно одгрижено уво
(Ох, да л му се госа бар бегством сачув'о?).
Мушкобана Марта са ретком куражи
Појури у битку, да мужа потражи,
И док га не нађе, дотле се не смири:

Згурио се, јадник, у неком буџаку,
Приликујућ' каквом убогом жебраку.

Ох, Хамлете, страх твој, кад си вид'о духа
Умрлог ти оца, са свим је којешта
Према оном страху, којег претрпи
Мекосрдни певац, када спази Марту.
У ужасном страху побеже под астал,
Па склопљене руке подиже молећи.
И камен би ваљда смилов'о се на то,
Ал' његова Марта осолит' се не да,
У срцу јој нема милости за мужа.
За ногу га зграби па к себи привуче
И душмански стаде метлом да га туче,
Све догод се метла није покр'ала,
И' онда га дохвати за кике баш онде,
Где највећма боли.
Залуд певац моли.

Поче да га вуче по крвавом поду,
Баш као што Жида вуче коњску кожу.
Још га тепит' стаде оваковим реч'ма:
Нећу да те овде срамотим пред светом,
Код куће ћу веће судит' ти по правди.
Ко познаје Марту, зна, да је од речи,
У таковој ствари још није лагала...
Где је ствар озбиљна, не зна, шта је шала.

Међу тим је биров, старина мудра,
Не толико својом красноречивошћу
Колико угледом, утишао битку,
Што с' очајно била у Сосиној крчми.
Повукли се борци свак на своју страну,
Као оно када покољу се вашке
Па им газда дође с батином замашном
Те на њих повиче: На поље се вуц'те!
Виновници главни пред бирова стали,
Клатновић и Главаш са замашном шаком,
Па се труде, да му представе по души,
Шта ј' било у ствари.
Ћутљиви биров, старина мудра,
Укори оштро Клатновић' звонара,
А храброг Главаша замашне шаке,
Сеоског чаканца,

Што ј' крваву битку управо и поч'о,
Чрез свог кишбинова, тачнога у звању,
У егеде сапе, у бувару сљуси,
Ал прво и њега поштено избрусил.

Тамо сада седи и грехове каје
У бувари хладној у егеде сапет,
Болове му тешке још то олакшава,
У великој тузи то га само теши,
Што ј' душмане своје поштено излем'о.
А када се срећно с божјим благословом
Ослободи ропства и буваре клете,
Отић' ће у крчму срамежљивој Соси
Па ће душманима опет да пркоси.

Ој, танана жицо на мојој лири,
Сад се одмори.
Тежак је пос'о, што га савлада.
И то тако дично — нисам се ни нада'.

И ја ћу се пружит'
По лаворици,
Што 'но је беру на пољу славе
Све песничке главе.
Сад нека гробар копа ми раку —
Шта ме је стало?
Зато ћу ипак живет' и даље,
Док се овог света сапунични мехур
Једном не расплињи.

На гробу ће моме, окићеном цвећем,
Светлит' жижак славе,
Као што светле мачије очи
Сред ноћи тавне.
И завист ће доћи, да ми лавор скине —
Ал' све забадава, скинути га неће,
Високо се вије моје лавор-цвеће,
К'о венац иверја над крчмарски врати,
Што путника зове, да у крчму сврати.
И кад у мрачну врећу заорава
Време ме стрпа
И скрије ме тако оку незналица,
Мрачну ће врећу просећи сјајна
Бесмртности брица.

Иста.

ПОСЕТА У ДОБРИ ЧАС.

НОВЕЛА МАТИЛДЕ СЕРАО.

II.
Морам рећи, да су, поред свију чудноватих
догађаја и поред брига за сутрашњицу, у
овој кући ове вечери сви лепо спавали, а
ниједна се суза није пролила. Ема је била уверена,
да комедија, која ће се сутра изигравати, неће ни-

мало изменити будућност. Гвидо је исто тако ми-
слио. Познавали су врло добро једно друго, те су
знали, да их ништа, ништа више не може здру-
жити. Ема, ушавши у своју стару спаваћу собу,
мишљаше, да је у гостионици, а Гвида је у ње-
говој соби успавао Херберт Спенсер (не мислим

ома, то вакавати философа, — али је мој јунак био сањив.)

Право су имали, ништа их више не могаше здружити. Каквих ли будалаштина нису починили, док се узели. Гвидо је јурио за Емом из Фиренце у Неапуљ, а ноћи је проводио под њеним прозором. Ема му је писала сваки дан по осам табака, а целе је ноћи висила на балкону. Њен отац, као сваки отац на овоме свету, нешто из добре воље, нешто силом, благослови их. Напослетку, он је био врло добар, а што одмах није пристао, беше једино с тога, што му је било тешко растати се са јединицом. Но бојећи се, да му ћерка не пресвисне од туге, одобрио је. Младенци, у пуном јеку среће, обожавали су једно друго пуне три године дана. Не велим, да и код њих није било какве зајевнице и љубоморе, нарочито од Емине стране. Она својим одлучним, настраним и поносним карактером, који не знашаше ни љубити ни мрзити у пола, беше прави контраст Гвиду, који је био доста хладан, и коме се на лицу читао онај лагани и иронични осмех свију слабијих карактера. Више је пута међу њима долазило до жестоког сукоба, али им тим слађе беше измирење.

Једнога дана, не знам како, у Гвиду се пробуди неки стари успавали пламен; видеше се, подсетише се, написаше писамца и одредише састанак. Како ли ово дознаде Ема? Да ли преко ненажљивог слуге, да ли преко добре пријатељице, или је нашла какво изгубљено писмо? Не зна се; али нема сумње, до ње допреше јаки докази, јер се цела њена слепа и пламена љубав, коју осећаше према своме мужу, претвори у мржњу. Не хтеде чути ни за какво оправдавање; осећаше, да је тешко рањена њена љубав и њен женски понос. Зовну мужа, па му чудесном мирноћом, а да јој глас не задрхта, саопшти, да ће се развенчати без хуке и буке. Њега свеби ово изненађење; хтеде да се правда, да се насмеје, да целу ствар представи само као шалу и да заглади своју кривицу; али му жена одговори тако жестоким и озбиљним речима, да он ућута. Виде, да је излишно свако даље правдање,

с тога поприми све погодбе, које му она постави, и пусти је да оде, у тврдом убеђењу, да је та жена охола и да га више не воли.

Као што већ напоменух, трудио се, да се разабере разним пословима, политиком и љубављу. Постаде доста слободан, немаран и скептик; али кад би остао сам са својом савешћу, осећаше, да је његов живот тужан и да је пропао.

Своју жену видео је свега два или три пута издалека. Поздравине се као две особе, које се једва познају. Никада једно не потражи друго. Она је живила усамљено, није одлазила ни на забаве ни у позоришта; међутим се он страсно одао најбурнијим забавама. У једноме се само слагали: пишући оцу као да се ништа ни десило није, то јест увек једно исто. На пример Гвидо је писао: „Ема је здрава, мислим, да вам је и она писала, много вас поздравља. Љуби тетку.“ А Ема: „Гвидо се врло добро осећа. Има врло много посла. Неће ме моћи пратити у купатило.“ И на овој танкој свиленој нити оснивала се срећа господина Ђорђијанија.

Кад се видели после онога кобнога дана, беху дирнути и муж и жена. Ема је дуго савлађивала саму себе и свој понос, док је ушла у кућу свога мужа. А много је стало, да изгледа онако немарна и весела. Због оца, због оца! — једнако је говорила, храбрећи саму себе, али је ипак највише осмели хладно понашање њеног мужа. Њихов разговор беше уљудан и свечан, а ни једном речцом не подсетише се на прошлост или будућност, и ако се узајамно помало пецкали. Не беше ту ни трагичности ни рекриминације. Једном речи, понашали се као две паметне и озбиљне особе. А сутра?

Сутра ће бити тако исто: претвараће се, биће мирни, неће се одати; немир ће затајати осмехом, нанизаће оцу читав низ званичних лажи; кад отпрате оца до станице, дубоко ће се поклонити једно другоме и отићиће свако својим путем. О измирењу нема ни помисли: Гвидо никада неће први проговорити, Ема неће никада опростити. Дакле је свако са своје стране било мирно у души.

(Свршиће се)

ПАВЛЕ ОРСАГ-ХВЈЕЗДОСЛАВ

СЛОВАЧКИ ПЕСНИК.

ПИШЕ Д. Б. ДОБРОСЛАВ.

(Наставак.)

Швало би се преухитрити са судом о песничкој радњи његовој, кад бисмо при овој малој карактеристици, коју овим хоћемо да дамо о песничком његовом тварању, покушали разликвати је по појединим перијодима и оно, што је

слободно никло, поделити у категорије, како бисмо званично у протокол узели оно, што је он досадао, и што на радост свога народа све више и више даје. Осим тога како је стање словачке књижевности, у опште свију спољашњих околности, које ју

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

праће, особено, то има доста знатних, шта више за-
зад несавладљивих тешкоћа, које сметају, те се једва
може с успехом доћи на дно, на цео правац душев-
ног развитка тако знамените песничке индивидуал-
ности, као што је Хвјездослав. Пре свега је чудно-
ват случај, да је тај необични дар, који по ориги-
налној песничкој даровитости већину, ако не све
своје претходнике далеко надмаша, никао у доба,
у којем се уз скроз неоспешно политичко стање за-
једно са свим злехудим последицама тога стања по
образовање читаве једне генерације у народном духу
чрез тадашњу продукцију, која је по предметима
била јадна а нарочито у језичком и ритмичком по-
гледу несвежа, и смисао за еластичност и бујност
националног идијома алтерирао чак и код образо-
ваних Словака. Па кад већ достојанство појезије по
себи искључује поверљивост, тако је свет, како је
већ незахвалан и њене умилене дарове, за које Ши-
лер вели, да су сазрели „у светлости другог суп-
ца, у срећнијој природи“, незахвално примио, као
оно пољско и шумско цвеће, које је блага природа
божја пробудила на живот и радост човечанству.
Ваљало је продрмати савест у народа, а у име те
савести поздравља њега и Нову Весну Вајански, у
кога срце народно најснажније бије. Као два бли-
става небеска тела окрзавају се њих двоје а њихов
сјај обасјава мрачну ноћ у Татри. У свом отпоздраву
одвраћа му Хвјездослав:

Už kráča, vidím, krásna dievka: Vesna
Ba prerozkošná tomu, kto ju ľúbi!
My ľubíme ju — však ver pravdu istím?
No na dotaz, že ktorému sa sl'úbi
za žienku? riekla hlasom zvonkov čistým:
„ni jednomo ver z vás — to nemyslíte!
Rod Tatier celý — to môj Janik biely!
Tu listky ľatijové: okamžite
napište na ne sl'ub i pozdrav vrelý...!“
Nuž piš! — kým pišeš: slnko verš Tvoj zlatí,
a tliekať budú: rod a Vesna — mati.

Вајанскова је даља заслуга, што је словачка пу-
блика упозорена била на непрелазну висину Хвјездо-
славске појезије те се иста разумевању те публике
ближе примакла. Хвјездослав стоји високо узвишен
над том својом судбом, која се оснива једино на
спољашњим условима словачког народног живота;
њега за свагда носе крила узвишеног и правог оду-
шевљења, песништва, које из највиших идеала чо-
вечанства добија боје и снагу за своје приказе. Сло-
вачки народ већ сад има пуна основа веселити се
успеху и сигурно домаћеном циљу свога песника.
Он је, као што Вајански каже, велик песник, речити
Микел Анџело Словаштва, а у најстрашнијем пони-
жењу словачког народа звезда његова и савест.

А што пре свега Хвјездославу даје одређену фи-

зијогномију, то је уз ванредну дубљину мисли скроз
и скроз изобразен смисао за облик, благогласност
стихова и сликова, племенитост и лепота језика,
срећна хармонија облика и садржине, која сведочи
високе интересе песникове. Крај песама, пуних сми-
шљености и предочности, које савлађују најразније
предмете и мотиве, има једно за њ карактеристично
коло песама одушевљена полета и мислилачке поје-
зије, која је пуна вајине а бави се са највишим
питањима човечијег бића.

Хвјездослав, у чијој ватреној, племенитој души
одушевљење за слободу и очување индивидуалних
и националних права снажно кипти, осећао се пре
свега позван, да стане на браник за потиштену на-
родност, да тежи за тим, да се дигне национална
свест. Велик је и узвишен онде, где маха даје осе-
ћајима својим за бољитак и невоље свог рода. Пе-
сничка његова душа стоји ту у средишту мишљења
и осећања народног. Лирика његова има ту не-
што непобитно визијонарно. Као пророк збори нај-
величанственије и најсилније речи у песми својој
„Záblesk“:

— A to sú ajhlá krbu nášho plany:
čo ešte žiju, bleskotajú;
i tie, čo zhasly pozemskému kraju,
by zjasaly sa inde — nad hviezdami!
Nuž pestiteľ'u nebeský!
riadi, spravuj jich. Nech tvoja vôľa stáva
sa jedine. Len teba dovoláva
sa plam tu každý, či z búr záveja,
či z tíše vzduchu život jeho plane.
Či daš, alebo ujmeš oleja:
len tvójmu, tvójmu súdu ponechané....
... Slovák... len syn na pušť vyvržený,
ver ni na pušti opuštený neni;...
Hej zmiera: ale nedokoná!
bo ducha s telom nezlomná v ňom spona!
Len trpi, ticho trpi, ticho znáša...
S nád proroctvo, zvesť silnú Izaiáša?
no tuší čos a zapieva tak seba;
no citi, vidí — čuje, jak hlas z neba:
tyš z trpitel'ov jediný,
pre ktorho zdvihnem v pomoc mora hlbiny,
mám prostriedkov na nebi, zemi, mori,
moc tvojich použijem... či sa sblíza:
a nezomretý sideš s dreva kríža!

Прегнаницја завршетка, снажно изведена у духу
старих пророка, изазивље умирење осећаја. Узви-
шено одушевљење, заносни полет душе гради мост
међу небом и земљом па где му у вишим слојевима
његова осећања не може реч потпуно да задовољи,
ту употребљава он она оригинална спајања и са-
љалачке лаконизме, који су тако карактеристични
за његову лиру.

Нераскидљивим је везама везан за своје доба а
најтешње за свој народ. За понижење свог рода, и
за његове надежде и за испуњење истих погоди он

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.уек.нуне гласе бола, гнева и одушевљене радости.
Он је народни телал, који блиставе вршке свога
славенског духа у лету додирује, као у песми „Som
Slavian!“

Hej, závidíte čest tú, slávu mnohú;
pášť zatináte a zpierate nohu — —
Som Slavian! — Slava na vysostách Bohú.
Nie, pýcha, zrupnosť zo mňa nehovori
ni ztreštenosť, ni hravá výtržnosť:
keď poviem: ja som kvarkou v jednom mori:
keď poviem: ja som obra drobná kosť;
keď poviem: ja som vetev pra-prahory,
a jednej hviezdky v nebi kmitavosť —
nie, chvast to nenie, duch sa nepechorí:
zč toľko nás, jak všetky anjel — sbory ...
Som Slavian!
Čo skrývaš sa za nočné taje, tiene
a v potupný sa hališ blázna šat?

Zé vpatrnosť hadov? — či hadov
má počítat za svojih tento rod!?

Chcem rodol'ubstvo, ale s žiadnou vadou
chcem plný kvet, zdrojčistý, zralý plod
so stromu chcem! Preč polovičatosti!
nech každý ziera v tváre čistých prác.
Ó, v rode tom už toľko odpadlosti:
nuž, máli živíť potvór ešte viac!?

— — —
Sem vo vír žitia s prkien divadla!
Nač Nikodemov roj nám zatajený?
Ja žiadam ta, Judášu! zrad ma, pane!
Keď skorej skoná vitaz na šibeni —
i skôr deň tretí, skorej zmrtvých vstanie!

Златне су то речи, које жигом презрења жигошу
чела онима, што се не сећају порекла свог те се
из јадничких, себичних разлога одричу свог рода.
Тако стоји Хвјездослав на бранику народном те
одиста заслужује, да родољубиви гласи његова оду-
шевљења одјекну онде, где се народ има да бори
за свој језик и своје обичаје. (Наставиће се.)

СРПСКИ ЈЕЗИК

У ОКОЛИНИ ПРИЗРЕНСКОЈ, ПЕЋСКОЈ, МОРАВСКОЈ И ДИВАРСКОЈ.

САСТАВИО ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ.

(Свршетак.)

5. Дибарски крај.

Ево нас у дибарском крају. Прошли смо до
сад од јужне границе данашње краљевине
Србије преко поља Косова до Дибре и дов-
де сваки је могао увидети, осим ко је слеп код
очију, да у споменутим крајевима влада чисти
српски језик. Али ево нас сад у околици Ди-
барској, где језик мало друкчије изгледа, него
што изгледа у споменутим мало час крајевима.
Хајде, да видимо, како изгледа тај језик у око-
лици Дибарској. Ево одломка из једне песме:

Шчо се шетат млада Момчулица,
Шчо се шетат из рамни дворови,
Ја догледа Момчула војвода,
Изговори Момчула војвода:
„А невесто, а добро, убаво!
Шчо се шеташ из рамни дворови?“
Изговори убава невеста:
„Ај ти тебе, моји господаре!
Ја се шета из рамни дворови,
Што догледав под Пилита града,
Шчо догледав срна и кошута,
Ми текнало од лофчок понада.“
Бог да убијет кучка Момчулица!
Неје се јало од лофчок понада,
Ток писала једна бела књига,
Ја писала краљу Влашину.

„Како знојеш крале Влашине,
Да загубиш Момчула војвода,
Ћа го прата под Пирита града,
Ћа го прата ловчок да уловит,
Тамо да го вије загубите.“ И т. д.

Смемо ли казати, да је у овој песми чи-
сти српски језик? Не смемо. Али не можемо
признати ни да је бугарски, него смеса од бу-
гарскога и српскога језика, из које провирује
више српски, него бугарски језик.

Вук Караџић имао је врло оштро око, врло
брстро око, око соколово, и што је он својим
оштрим оком сагледао и својим бистрим умом
прохесашио, а својом науком, која је на здра-
вом разуму прицепљена, одредио, то је свето
остало, то није могао нико ујљуљати и пору-
шити. Па да л' је Вук где год што прибеле-
жио о дибарском дијалекту? Не би л' нас он
могао упутити у овој ствари? Ја знам, да је
Вук на два места неколико речи казао о ди-
барском дијалекту. Тако у »Ковчежићу« на
стр. 1. вели: »Управо се још не зна, докле
Срба има у Арнаутској и у Маћедонији. Ја
сам се на Цетињу (у Црној гори) разговарао
с двојицом људи из Дибре, који су ми кази-
вали, да онамо има много »Српскијех« села,
по којима се говори Српски онако, као и они
што су говорили, т. ј. између Српскога и Бу-

гарскога, али опет ближе к Српскоме него к правома Бугарскоме. « А у свом речнику српском код речи »Дибра« вели ово : »Ја сам на Цетињу видио два човјека из Дибре, који су доста добро говорили Српски, само што су у гдјекојијем ријечима заносили на Бугарски, и казивали су ми, да онамо има много села, по којима људи говоре онако као и они, и зову се *Срби*, као и они што су говорили да су.»

Па кад Вук ето каже, да је Дибарски дијалекат више српски него бугарски, хајде да видимо.

Ж.

Старом словенском ж одговара у Дибри о, н. п.

И ми зеде сабја неточена

Неточена тридевет години

Ни точена, ни в *рока* фатена, — 62.

На *сон* фтаса једна *логна* река, — 65.

А виното на *пог* го истурив, — 67.

а.) Од овога се изузима код глагола друга врста, где крајњем гласу од инфинитивне основе ж одговара у Дибри а :

От *иадна* Поповић Јована, — 68.

От *извикна* Поповић Јована, — 68.

б.) У првом лицу сингулара презента ст. слов. ж одговара а :

Как' да не *илача*, как' да не *жала*, — 49.

Ај ти тебе, моја стара мајко!

Ни се *смеја* на згодна вечера,

Ни се *смеја* тебе на старос ти, — 50.

У свима овим случајевима старом словенском ж одговара у бугарском језику ѝ.

Ъ.

Старом слов. љ одговара у Дибри о :

А невеста голем *сон сонила*, — 65.

От ми падна *во* трева зелена, — 65.

У бугарском језику стар. слов. љ одговара такође ѝ.

Ь.

Старом словен ь одговара у Дибри е :

Болен лежал болена Дојчина,

Болен лежал тридевет години, — 60.

Ред ми падна *денес* и на мене, — 61.

Не ли појди в *темна* коњушница, — 61.

Оту ми стрча *Петер* војвода, — 47.

У бугарском језику стар. слов. ь одговара љ, које се замењује ѝ-ом.

Примедба. Као што смо видели у горе споменутиим крајевима, да долази у где којим речима полувокал, тако исто долази и у дибарском дијалекту у где којим речима полувокал

и то у где којим оним речима, где је наше нестално а, н. пр.

Да ја догледа Јанини свек'р, — 49.

Љ.

Старом слов. љ одговара у Дибри л :

Оди, Кањо, оди *жлта* дуњо, — 63.

Љуто *кмет* Марко Краљевиће, — 48.

И ми зеде стребрено *јабљко*, — 58.

А *слнце* ми крваво огреја, — 48.

Л.

На крају слога л се не претвара у о :

Да Бог те *убил* Петер војвода!

Да л' не познаваш *убава* Јана,

Шчо си ја *сакал* до три години? — 47.

Х.

Х се замењује ф-ом и в-ом :

Го *загубиф* Корун харамију

И *расиушчиф* седомдес потишча,

И *расиушчив* седомдес потишча

И *расиушчив* осомдес друмови, — 59.

От ми стана Марко Краљевиће,

И ми *јафна* своја брза коња, — 51.

Се *фатије* с *нифни* брзи коњи, — 59.

У Дибри изједначили су се сви падежи са номинативом како у једнини тако и у множини, н. п.

Шетал Марко из *гора зелена*, — 48.

Нигде Марко *водица* не нашло, — 48.

Да л' не познаваш *убава* Јана, — 47.

Шедба шетал стари Новак хајдук

Со *Грујица* своја *мила* сина, — 57.

Старога свата *свети Никола*, — 53.

Дворје метет, градум *слзи* ронит, — 60.

Со *слзи* и дворје запрашуваш, — 60.

Да потковеш коња *вересија*, — 61.

Не наточи *сабја вересија*, — 62.

Али се налазе и поједини падежи са својим наставцима :

И ми *јафна* коња *некована*, — 62.

Не л' излеси црна *арашино*! — 63.

Оди, *Кањо*, оди *жлта* дуњо, — 63.

Јанина мајка *Јану* недават, — 46.

Го *загубиф* корун *арамију*, — 59.

Шчо пратило *једну* *белу* *книгу*, — 50.

Ток се смеја Филип *Мацарину*, — 50.

А четвртс Марко од *Прилиша*, — 50.

Да је речете *сестре Марије*, — 69.

Ај ти тебе, *краље* *госиодаре*! — 47.

Ај ти тебе моја *госиодарке*, — 48.

Бог те *убил* зелена *горице*, — 48.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilib.rs Да извадиш коња крилатног, — 61.

Ћа си падна од брзег коња, — 67.

Ми искина ситног ђерђева.

Што позовало рало сватови:

Старог свата свети Никола,

Чесног кума свети Јована, — 53.

Из ових последњих примера види се, да се у сложеној деклинацији замењују радо облици првога раздела облицима другог раздела.

Прво лице синг. презента свршује се на *a*:

Как' да не *илача*, как' да не *жала*, — 49.

Ај ти тебе моја стара мајко!

Ни се *смеја* на згодна вечера,

Ни се *смеја* тебе на старос ти,

Ток се *смеја* Филип Маџарину,

Шчо пратило једну белу књигу, — 50.

Ај ти тебе, моји мили сине?

Ак си јунак, тамо да му појеш,

Да не *гледа* крви на дворови, — 50.

У бугарском језику свршује ово прво лица на *ъ*.

Треће лице синг. презента има наставак *т*:

Јана ми *ткајет* свилено платно, — 49.

Љуто *клет* Марко Краљевиће, — 48.

Платно ми *ткајет* и слзи ронит, — 49.

Зеднал Марко заран да *вечерат*

И *вечерат* и се *подсмејуват*, — 50.

У бугарском језику нема наставак *т* ово треће лице.

Прво лице множ. през. има наставак *ме*:

Не сум дошол да се *изминеме*,

Ток су дошол да се *обидеме*,

Ако сакаш да се *обидеме*,

Обидеме с наши брзи коњи. — 59.

Треће лице плур. през. има наставак *т*:

А стари старци сеир *гледајет*, — 56.

Викум *викајет* на вити порти, — 69.

Ил таласи по море *фрљајет*? — 87.

За футур узима се презент са *ћа*.

Ако станет болена Дојчина,

Ћа ти *илагит* и *ћа* ти *наилагит*, — 61.

Ћа си *иадна* од брзег коња, — 67.

Разигра се море светогорско,

Ћа *удавит* Илиндар манастир, — 66.

У трећем лицу плурала од наставак аориста *ш* замењује и *ј*:

Се *фагије* с тешки боздогани

Боздогани им се *искршије*, — 59.

Се *фагије* в тенки половише

Се *борише* три саати време.

Part. praes. act. постаје по аналогiji треће врсте другог раздела или четврте врсте:

Здодеја ми се *ијежи* вода. — 46.

Ово је чист облик српски, а бугарски партицип у песмама гласи овако:

Али ти се, сестро, здодејало

Метејешчи прерамни дворови, —

Гледајешчи твоја мила брата, —

Месејешчи пребели колаци, —

Part. praet. pass. постаје по аналогiji прве врсте:

В роци држит мала Бога,

Мала Бога не *крстена*, — 84.

Неточена, ни в рока *фатена*, — 62.

Студена вода с утра *посена*, — 47.

Да ми беје срца *разбудени*, — 59.

Да си нијет вино *неилагено*, — 60.

На крају овде спомињемо, да у овом дибарском дијалекту нема артикула, као што га има у бугарском језику.

Ово су особине дибарског дијалекта, а све друго, што није овде споменуто, разуме се, да је као и у данашњем српском језику. Да богме да су гдекоји ови облици постали утицајем бугарског језика, као што је прво лице синг. презента, једначење надежа са номинативом, али ипак за то несуду то бугарски облици, као што ни футур није бугарски, ма да је утицајем бугарског футура постао. Тако бугарски гласи футур од писати: штѣ пишѣ, штѣ пишеш, штѣ пише, а у дибарском крају: ѣа пиша, ѣа пишеш, ѣа пишеш. Види се, дакле, да је по аналогiji бугарског футура постао, али ипак је остало по законима гласовним српско *ћ*, које Бугари немају. То *ћ* а и *ђ*, што долази у дибарском дијалекту, то је јасан знак и битно обележје српског језика. По словима *ћ* и *ђ* поделио је Ђура Даничић словенске језике на три раздела, за које му је писао учени Шлајхер ово: Mit dem gesagten haben sie nach meiner Meinung den Nagel auf den Kopf getroffen. По тој деоби спада бугарски језик у други, а српски опет у други раздео. А ту је деобу углавио Ђура Даничић по словима *ћ* и *ђ*, која долазе у дибарском дијалекту увек као и у српском, а у бугарском језику на место њих увек *шт* и *жд*, и по тој деоби, а и по изложеним особинама, не може се никад прибројати дибарски дијалекат бугарском језику, него једино српском. Кад се к овоме узму на око још обичаји српски, који владају у дибарском крају, а особито крсно име, које је искључиво српско, онда мислимо, да имамо потпуно право, што дибарски дијалекат прибрајемо српском језику.

Л И С Т А К.

ПОДИЗАЊЕ СПОМЕНИКА ФИЛИПУ ВИШЊИЋУ У ГРКУ.

Сећаће се наши штовани читаоци, да су у своје време читали у овом листу (види 1. и 32. број о. г.) о намери, што је прихвати српско академијско друштво „Зора“ у Бечу. Омладина тога друштва радила је од оно доба у споразуму с одбором у Митровици и с одбором у Грку. Наша јавна штампа прихватила је њену лепу замисао. Народ се одазвао. И на дан велике Госпојине прослављен је у Грку спомен великога народнога песника и гуслара, те му и на гробу подигнут, откривен и посвећен споменик.

Како нисмо могли пропустити, да у своје време не рекнемо коју о Филипу Вишњићу, ево сада и извештаја о подизању споменика му и о народној слави, што се том приликом обавила.

На две три недеље напред позивани су гости преко Митровице у Грк.

У очи велике Госпоје опазила се необична живост у Митровици. Гости су долазили са стране, а Митровачки одбор имао је пуне руке посла, да размести пријављене и непријављене госте по становима. Родољубиви Митровчани су дочекали госте збиља са оправданим српским гостопримством.

Али осим Митровчана подигло се и из околних места око стотине кола, да бесплатно одвезу госте сутра дан у Грк и довезу их натраг.

Сутра дан у пет сахата у јутро почели се гости кретати из Митровице у Грк. Читав се карван кола дигао, а на сваким колима по 4 и по 5 особа.

Беше диван летњи дан.

За 2—3 сахата стигоше из Митровице у Грк. Али Грк већ пун гостију, што су поранили, те се с других страна слегли у том малом селу. У улицама око цркве и пред црквом шатор до шатора, а под њима врве већ гости. Колачари развашарили своје посласице. А крчмари засукали рукаве, па то врте јагањце на ражњу то послужују госте пићем и ђаконијама.

Било је гостију из целога Срема, из Бачке, из Баната, из Србије, из Босне, Славоније и Далмације. А гостољубиви Грчанци отворили широм капије и своје скромне дворе, па дочекују и зване и незване, и знане и незнане, искрено, српски са: „Добро нам дошли,“ и поздрављају се са свима као са старим знаницима и најмилијим гостима. Није ни било потребе гостима да распитују, где ће с колима сврнути, него терај, где видиш, да још има места. Домаћин зове у собу и нуди љутом ракијом, а млада

и млађешина ти спрема хладне воде, да се разгалиш и умијеш од тешке прашине, што те путем попанула. Чим си се мало тако ишчаурио, хајд пред цркву. А ту народ силан све у руху стајаћем, здравиш се, рукујеш се, састајеш се, с ким се дуго ниси ни надао видити; упознајеш се, с ким би се тешко каде упознао. Светина је то као о Видову око Раванице. Није много, кад бих бројем рекао између пет до шест хиљада душа. Ко је био на Бранкову преносу у Карловцима, па сад на Вишњићевој прослави у Грку, могао је видити, да је Бранкова светковина била, до душе, величанственија и многобројније посећена, али је на Вишњићевој прослави, и ако су били сви редови нашега друштва славно заступљени, било куд и камо више простога народа, те је и светковина по томе добила на себи тип са свим народни, рекао бих манастирски . . .

Топ и звона огласише време, да се иде цркви на свету летурђију. Црква већ дупком пуна, и ако није од најмањих. Да како да много већи део народа није могао ни стати у свети храм. Службу је одслужио Дамјан Јеврић, Јамински парох, с Јованом Јеремићем, Бачиначким парохом, и домаћинском Костом Змејановићем, парохом Грчанским. На служби до јеванђеља је певало Шидско црквено певачко друштво под управом свога честитог ликовође Војводића, учитеља народнога. (Том смо се приликом уверили, да и у мањим српским местима може бити таквих друштава, кад је добре воље у певача и истрајности у учитеља им. А Војводићу и његовим певачима слава!) Од јеванђеља певало је Митровачко певачко друштво под управом свога вреднога ликовође Волфа. Вредно је споменути и Косту Јанковића, учитеља Паланачкога, и Шушића, учитеља Бачиначкога, који су држали певницу, а познати су као изврсни певачи, надмећући се, да што свечаније и лепше угоде у тој прилици песмом и богу и народу. — После службе одслужи с истим свештеницима прота Јован Вучковић, професор у Задарској богословији, парастос с кољивом Филипу Вишњићу. Парох домаћин, као председник Грчанског одбора за прославу, изговори при крају парастоса неколико речи у славу тога дана, одајући славу и признање свима, који погибоше за крет часни и слободу златну, а Вишњић их у својим песмама није споменуо. После наворе легао се свет на скромном гробљу Грчанском и по пољу около гробља. Једва кад се прогураш кроз силни народ, тек

онда видиш, да си на гробљу. (Хвала и слава нека је честитим Грчанцима, што овим поводом ударише нову ограду око гробља, не пожаливши приличну своту новца за то!)

Сунце одскочило у врх темена, па пригрејало свом жестином. Ал се народ стискао једно уз друго, да, као што је неко згодно приметно, орах не би пао на земљу с оних дрвета, на која се начичкали беху момци, да боље прегледе светковину у овом тренутку.

У томе се указа крај споменика прота Јован Вучковић с епитрахиљем и с крстом у руци, откри красним српским пешкирима застрт споменик и освети га уз складно појање певачких друштава.

После освећења говорио је у спомен Вишњићу а у славу српских народних гусала и о значају српских народних песама Радивој Врховац, професор у Карловачкој гимназији, умољен од приређивачкога друштва „Зоре“ као њен бивши члан. Говорник је свој говор лепо смислио и извео, ако се по садржају говора и може приметити, као да га је спремао за какву дворану и одабраније слушаоце; али не да се порећи, да би био од већега утицаја и у овој прилици, да је могло бити више тишине међу слушаоцима, те да се говорник могао боље чути. (Говор је штампан у 98. броју „Браника“.

После говора отпевају певачи познату дивну песму нашега Ђуре Јакшића, а по композицији Јенковој: „Падајте браћо!“

За тим се врати народ у село. И сад се тек могаше слободно видети споменик на гробљу покривен венцима. Споменик је повисока, али танка пирамида од гранита, по облику сличан Бранкову споменику, само мањи, но тим већма импонује, што су око њега по целом гробљу све ниски, или повиши, али дрвени крстови. На споменику је урезан овај натпис:

†
Г Р О Б
ГУСЛАРА-ПЕСНИКА
СРПСКОГ
ФИЛИПА ВИШЊИЋА
КАМЕЊОМ ГА ОБЕЛЕЖИО
СРПСКИ НАРОД
1887.

(Испод тога су урезане гусле с гудалом, а ниже ови дивни стихови Змај-Јованови):

Благо гробу, и у таму што се сјаји,
Где кандило припаљују нараштаји!
Кандило је жар, што српске груди краси;
Вишњић га је чув'о, да се не угаси.
Ми ти гробу камен дасмо. То можемо
Венац прави твојој слави — јоште дугујемо.

У врху споменику лепршаху се траке с четири венца, што их после освећења оставише поштоваоци

песника гуслара. Једно је венац српске краљевске академије из Београда с натписом на свиленим тробојним тракама: „Српска краљевска академија Филипу Вишњићу 15. августа 1887.“ Други је послала Брчанска општина из Босне с натписом: „Српском песнику и гуслару, благодарни земљаци Брчани.“ Трећи је венац с натписом: „Филипу Вишњићу Шабачка омладина.“ А четврти од природна цвећа, што га је сплела Српкиња Анђелија Радосавкићева из Дивоша у име Дивошке општине.“

Тим је свршен први део светковања.

Осим појединаца беху заступљене и разне задруге наше. Српску краљевску академију заступао је Милан Кујунџић-Абердар и Јован Жујовић, — „Српску Матицу“ Светозар Савковић и Миша Димитријевић, — Српско народно позориште А. Хацић. Беше представника певачких друштава: „Корнелије“ из Београда с десетином чланова и са својим дичним ликовођом Стевом Мокрањцем и чика-Пером, — представника Новосадског, Сентоманског, Карловачког и Румског певачког друштва, (да и не спомињем и опет Митровачко и Шидско, која су корпоративно улепшавали народно ово славље), — представника срп. акад. друштва „Зоре“ у Бечу, срп. акад. друштва „Србадије“ у Грацу и „Кола младих Срба“ у Пешти.

*

Други део светковине био је право народно славље. Одржан је широм по целом скромном селу Грку. Као што споменух, не беше куће без гостију, али ни шатора, под којим се није веселило. Осим тога пуна порта око цркве као у манастиру. Званичан, и ако кратак и скроман обед био је пред великом крчмом под сеницом и у самој крчми. Ту беше банкет, на који се окупило око 200 гостију.

По српском обичају, чим се изнесе печење, отпочеше здравице. Домаћин парох наздрави прву здравицу Његову Величанству цару и краљу Фрањи Јосифу I., на што сви присутни стојећки отпеваше „многаја лета“.

За тим се читали брзојавни и писмени поздрави са стране.

После тога Никола Поповић, вредни потпредседник певачкога Митровачкога друштва као председник приређивачкога Митровачкога одбора, кратко али искрено поздрави све присутне госте, а по најпре покретаче светковине ове, дичну омладину српску, на челу јој академијско друштво „Зору“, за тим захвали добрим домаћинима Грчанцима на својском дочеку. „Њима“ рече, „остављамо у аманет, да буду чувари светлога гроба Вишњићева, кога данас окадисмо и посвећеним спомеником окитисмо.“

У име „Зоре“ поздрави српски народ члан Сте-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ван Дамјановић техничар, у име „Србадије“ члан Коста Радојчић медицинар, а у име „Кола младих Срба“ члан Милан Поповић медицинар.

За време ручка по често је обраћало на себе пажњу певачко друштво „Корнелија“ својим дивним певањем. Особито се допала смеша народних напева, што је сложио даровити музичар Стеван Мокрањац. Том својом композицијом са свим је пристао Мокрањац с Јосифом Маринковићем, да створе ново коло српских музичара, у коме ће да се понегује боље чиста народна српска гласба а на темељу стручњачкога изображења. Не би смело нигде да буде забаве српске, где се пева, а да се не отпева бар једна Јосифова и Мокрањчева композиција. Жалост је, да код тако ваљаних наших музичара преотимају у нас мах мелодије по туђинским валцерима из Супеова „Бокачија“ и тако даље, а овамо потрзамо оне истините речи Змајеве: „Песма нас је сачувала, — њојзи хвала!“ — и онде, где често звоне као иронија на наше делање и понашање!

С последњом здравицом био је завршен званични обед.

Дотле и после тога текло је весеље и добра воља широм по Грку. Пред црквом и око цркве у порти играло се народно коло час ситно сремачко, час србијанско, час босанско. Наздрављало се и певало по милој вољи, док Радован Кошутић, ђак у универзитету, преобучен у рухо сеоскога момка, не устаде у сред народа, да прозбори коју, те изазва општу пажњу на себе својим говором.

Тек да скрене сунце на мале заранке, а гости почеше остављати Грк и гостољубиве Грчанце, да понесу собом најлепше успомене. Мене и моје друштво необично је обрадовао и задивио дочек нашега домаћина, честитога татора Грчанске цркве. Беше милина загледати у ту кућу. Девет ожењених парова живе у њој у заједници. Пуна кућа, ту вајати, ту стаје, па бруји као у кошњици, а задругари и њихове младе врве овамо онамо, да послуже госте, па им, боже, мило, што виде, како смо задовољни с њиховом послугом. Жао им би, што не бесмо њихови гости и на ручку, а још већма, кад дође време, да се растанемо а не почашћени за њиховом совром,

као што би они хтели. И није, рекоше нам, то једина већа задруга у Грку, него их има и више. Дао бог, на веке се одржали!

Добри Митровчани, да угову гостима са стране, преиначише програм свој, те забаву, што би заказана за недељу у вече, приредише још то вече на Госпојину у пространим просторијама своје читаонице. Што је било места — у читаоници и у врту, све заузели што домаћи што гости. У име Митровчана ту нас сад поздрави као своје госте Јован Вучанов, вредни учитељ Митровачки. Певачка друштва, „Корнелија“ и Митровачко певаху сад скупа сад посеће песме. Ко је хтео играти, могао се по милој вољи наиграти. Коме је било до весеља и разговора, могао се сит навеселити и наразговарати.

И ту прочиташе још неколико поздрава, што стигоше приређивачком одбору овом приликом. Поздрава, који су прочитани које у Грку које ту, било је око 40, и то два руска (из Беча од познатог дра Живног и из Кремсира од Кирилско-Методијевског академ. друштва), шест чешких (од политичне словенске задруге из Беча, од омладине чешкога акад. друштва из Прага, и т. д.). Остало беху српски: од митрополита Хаџи-Саве Косановића из Глајхенберга, од дра М. Полита Десанчића из Новог Сада, од омладине из Париза, из Граца, из Буда-Пеште, Карловаца, Новог Сада, Старе Градишке, Сентамана, Госпића, Београда, Бешке, Мостара, Неготина, Чакова, од Толингера из Дољње Тузле, од српских ускока из Букурешта, и т. д.

Хвала „Зори“ и омладини, кад изведоше, што наумише! Хвала Митровчанима и Грчанцима, што потпомогоше омладину и српски госте дочекаше! Хвала српском народу, што прихвати и одазва се позиву своје омладине! Нешто бисмо приметили, што нас је немило дирнуло поводом говора заступника омладине у овој прилици на банкету, а већ и од дуже времена у разним приликама оваковим; али — омладина је осетљива. Тешки нас, што смо се и опет уверили, да зна искупити своју реч, кад је зада, и што уме да цени и штује, што је за штовање. То нам јемчи, да ће знати заменити гусларе науком и знањем у свом раду, па се и боље заступити. — I.

К О В Ч Е Ж И Ђ

УЗ НАШУ СЛИКУ.

Данас приказујемо читаоцима „Стражилова“ лик покојног **Ђорђа Рајковића**, заслужнога књижевника српског, који се пре тринаест месеци преселио у вечност, урадивши за српску књигу и просвету толико, колико се од жива чо-

века само захтевати може. Књижевни рад покојног Рајковића трудни се уредник овога листа да изнесе у говору свом, што је нимус читан био у свечаној седници књижевног одељења Матице Српске о св. Сави. Тај је говор штампан у 11. и 12. броју „Браника“ од ове године. Укратко се овде

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тај рад обележити не да, јер је и сувише огроман и многостручан. Доносимо само лик честитог покојника у намери, да српски свет подсетимо на вредног тог старину-књижевника и на велике заслуге његове око књиге и просвете српске. Доносимо сад, кад нам блага његова скромност не може ту стати више на пут. Још 1878. године, кад је „Јавор“ доносио ликове заслужних наших људи, искало је уредништво тог листа од Рајковића фотографију, да даде израдити слику за лист. А Рајковић није хтео да даде фотографије, толико је био смиран. — Сетимо се с пијететом врло књижевника Ђорђа Рајковића и рецимо му и опет из дубине душе: слава! Спомен му остао, бог да, на веке векова!

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕШКЕ.

— Наградом увенчано дело Мите Петровића „Пијаћа вода, како се набавља и испитује, са додатком анализе пијаћих вода у Бачкој“ изашло је ово дана у комисији књижаре браће Јовановића у Панчеву.

— У 158. свесци Народне библиотеке настављен је трећи део скупљених списа дра Јована Стејића.

— Изашла је 67. свеска Отаџбине са овим садржајем: 1. Момче, слика из сеоског живота од Јанка М. Веселиновића; 2. У тешком часу, песма од Војислава Ј. Илића; 3. Београд и његова околина, од проф. Карића; 4. Балска ноћ, дијалог, од Леле Х. Давичовице; 5. настављен је превод Ишарева романа Ремон; 6. Сливница, десети чланак: Седми Новембар, од Владана Ђорђевића; 7. настављена је расправа Срет. М. Аџића Ручни рад у мушкој школи; 8. настављен је превод Ауербахова романа „На престолу“; 9. Трговина Србије у години 1886-тој, извештај, поднесен министарству спољних послова Вел. Британије од енглеског посланства у Србији; 10., 11. и 12. У Књижевном прегледу саопштене су ове оцене и прикази: дра Милана Јовановића на Карићево „Школовање у Србији“; даље реферат од — о из Ужича о другом прерађеном издању другог дела Српске граматике, науке о основама, коју је по Миклошићу и Даничићу саставио Стојан Новаковић; и најпосле критика Јована В. Несторовића из Свилајинца на Комарчићева „Мога кочијаша“, о којем смо и ми своје мишљење рекли у 16. броју листа нашег од ове године. — На корицама ставља уредништво читаоцима у наглед радове, који ће дичити додуже свеске „Отаџбине“; правда се сурадницима, што није неким радовима могло већ дати места, ма да је „и овој свесци, као и толикима пред њом, додало цео табак више“. То је све лепо и красно, и нужно је било рећи обавештаја ради. Али да је то додавање стало 100 динара више за сваку такву свеску, не знамо, о што и то спомиње уредништво „Отаџбине“. Ми бисмо рекли, да то ту баш „не спада на ствар“.

— Трошком Земунског црквеног одбора прештампана је из „Хришћанског Весника“ беседа пароха Земунског Димитрија Руварца на парастосу у спомен покојном владци Никанору Грујићу, песнику Срб-Милутину.

— Приказујући у 23. броју листа нашег од ове године прву и другу свеску Јагићева Archiv'a für slavische Philologie за ову годину обећали смо, да ћемо приказе Јагићеве на нека нова српска дела донети у нашем листу те смо одмах у 24. броју донели суд Јагићев о Смајил-Агићу Меху Фридриха С. Крауса а сад овде доносимо, што Краус вели за прву свеску Скупљених списа Јована Бош-

ковића, коју је у 11. броју нашег листа читаоцима нашим приказао Јован Живановић. Ево те Јагићеве оцене: После смрти Даничићеве остаде граматичка обрада српског језика у кнежевини, сад краљевини Србији, сасвим сироче без оца и мајке. Један од његових најврснијих ученика, г. Стојан Новаковић окануо се у последње време језичке стране те пажњу своју посвећује различним питањима историје књижевности, старе географије, историје и права. Млађи нараштај, у колико у опште знањствено ради, кадта такођер волије историју и књижевност него праву филологију (Вуловић, Ковачевић, Павловић). У тим околностима мора човек с радом на знање узети нараву старијег једног заступника славенско-српске филологије у Србији, професора Београдске Велике Школе Јована Бошковића, који је намерио наново издати своје растуране чланке и расправе из славенске филологије, нарочито српског језика. Скупљени списи имају да изађу у осам свештица, од којих је прва ево већ готова. Највећи део те свештице испуњава опширна критика српског (или хрватског) књижевног језика, како нам се јавља у најновијим публикацијама књижевности и новина, законодавство и школе; расправи је наслов (нешто неодређен): Из науке о језику (Чеси су за то употребили zgodни израза „brus“) и без сумње ће расправа та изазвати жив интерес; та она расправља важну главу из практичне филологије, питање о чистоти језика, као органа књижевности и друштвеног живота. Већ се из обима расправе (ст. 62.—248.) види, да строги филолог има много да замери данашњој употреби књижевног језика, да коре са многих грешака против духа језика. Poleмика, коју ће ово шибале изазвати, — а та би полемика добро дошла — нека расветли, да ли је писац овде онде и сувише ригорозан. Н. пр. ја остављам Загрепцима, да, у колико могу, одбију прекор, који је на страни 69. против њих наперен, да највише германизма од њих продиру у данашњи књижевни језик Срба и Хрвата. Другови стручњаци даље нека реше, да ли писац има право, кад на стр. 83. тврди, да Србин не сме рећи, „шта је новога“, него „шта је ново?“ Ја мислим, да се израз „шта је ново“ с обзиром на Даничићеву свитаксу, стр. 69., даје одбрани. Ср. и израза „доста тога“, који је одбијен на страни 129. Тешко ће ко дати писцу за право, кад „плетеду“, „растеду“, „бежиду“ своди на упливсање од стране словеначког језика (стр. 98.) Сувише строго суди, кад „сретан“ одбацује као неваљалу реч (стр. 101.) или кад „акопрем“ означава као тавтологију, уместо да га назове провинцијализмом (стр. 125.) У опште је требало провинцијализме, који се иначе сами по себи не могу осудити, од очитих грешака оделити. Мени није вероватно, да „васиони свијет“ долази од „вас-сиони“ (стр. 133.), ја то шта више држим за народно-етимолошки преовлађајући познати црквеног израза **вѣсменна земља**; из vasiona zemlja „universa terra“ пренео се израз и на „sviјet“. Да ја, а не Даничић и Ј. Бошковић, тај израз добро тумачим, доказује ми код Вука уведени облик васиљени (тако ми силе васиљене), а тај облик још много ближе стоји првобитном облику **вѣсменѣни**. У **вѣсменѣни** су силом утумачили неки смисао, који од искони та реч није имала, те су је отприлике тако преврнули у васиони, као што су из **царѣстѣвѣнѣ**: цароставан, па чак и староставан начинили. Писац противслови својим сопственим иначе непобитним принципима, што се тиче тога, да је немогуће избећи све стране речи, кад би на стр. 159. да „крумпир“ и „кртоло“ истисне из језика. Нашто то? Човек није консеквентан, кад у језику одобрава „јемац“, „јемчиги“ а ипак „јамачно“, „ујамчиги“. Што проф. Бошковић говори о **вѣмѣнѣ**, то се оснива на самообмани; да је икада било **вѣмѣнѣ**, морали бисмо данас имати „ијемац“ (ика-

ски „имац“). Старо-ерсека (у законнику Душанову и иначе) реч **имѣцѣ** оснива се на **имъ-цѣѣ** (срјави старослов. партицип **примѣѣ** и **примѣѣ** место пријѣмѣ), чији се народни облик сачувао у Дубровачким споменицима. Облик „јѣмац“ дакле је само у полу ерсеки, а у другу полу црквено-словенски. — Браничица чистоте ерсеко-хрватског језика — једном Маретићу у Загребу — остављам, да поближе изуче критику Бошковићеву, а истичем само на стр. 126. у примедби, из Даничићевих „Коријена“ поновљену етимологију речи „прѣтуха“, да рекнем, што имам да — замерим. Реч „прѣтуха“ вели се да долази од предлога „проти“ или „прот“ а „уха“ да је суфикс. Мени се та гласовно и формално могућа етимологија не допада се тога, што ми сувише мало казује. Реч прѣтуха *ein Abenteurer* (у Вука још „Schwärmer“, што ће једва бити добро) подсећа на руско „прѣодоха“, на словеначк. хрват „*poteruh*“; свуда се уз сличан суфикс (— оха, — *uh* види још и глаголеки корен, сложен с предлогом. Да ли неће и у „проту —“ речи „протуха“ бити глаголеке основе са предлогом „про —“? На жалост ми је сасвим нејасан обим и старост употребљавања те речи. Могао би човек у протуха најпре и најпре наслутити про-тљѣха, дакле човека, који се свуд протуха, само ваља промислити, да се у ерсеком у том значењу не употребљава „протухати се“, него „потухати се“, дакле и „потухач“ *ein Herumtreiber*. Зато бих ја волио у „прѣтухи“ тражити глагол „прѣтурити се“ (*durchkommen*), тако да би пун облик те речи управо требао да буде „прѣтуруха“. Могло би се додуже због словачко-чешког *tuláč* (познато и у малоруском) и због глагола „потулити“ и „потулити се“, који је такођер у ерп. хрв. познат, помислити и на какво „протуха“ (ср. чешки глагол *protlačiti se*, *umherschweifen*), али због дужине глагола „*potlähim*“ могло би се ту пре очекивати „прѣтуха“, него прѣтуха. Напоследку ћу споменути и то, да би се та реч могла извести из „протухе“, кад испадне **p** (због онога **p** у пређашњем слогу), али бих ја у том случају слутио, да има значење женског рода. Радоваћу се, ако моји предлози за разјашњење још кога наведу, да ту реч, можда са бољим успехом, протумачи.

С М Е С И Ц Е.

(Робови у Римљана.) Док су прости обичаји владали у старом Риму, није Рим имао много робова; али кад се раскош стаде дизати, тада се умножише и потребе, те се ископа много више руку за подмирење ових. Ратови су богато снабдевали трговиништа робљем. Павле Емилије, Семпроније Грах и Сципијон Емилијан гомилају са продавали ратне заробљенике. Доције сам један Марије продао је 140.000 Кимвра и Тевтона у ропство. Цицерон је тек у једној вароши за три дана примио један милијун форината од продатих робова. Јулије Цезар и Помпеј хвалили се, да су сваки по два милијуна људи продали или убили. У мирно доба не само морски гусари, него и консули с легијама хватали су људе и продавали. Попилије Лена у једаред је 10.000 Статијела (то је био мали гусарски народ, а Касије хиљаду хиљада горских становника у ропство одвео. По варошима и виђенијим друмовима хватали су људе као дивљу зверад, и колико је овим начином знатних људи пало у ропство, од којих да споменемо само Платона и Дијогена Сипопејца Филозофе, Теренција песника, Поливија славног историчара и т. д. Песник Хорације и император Диоклецијан били су такођер синови ослобођених робова. Грађански закон није

више познавао онога, ко је насиљем слободе лишен; па и кад се ослободио, сматран је ваада за жигосаног. Мањи владари продавали су најпре ратне заробљенике, а после, кад није било ових, и своје поданике. Из Галије, Германије и скитских земаља поплавили су обале средњег мора гомиле осинцирених варвара, које су трговци из Марсилије и осталих приморских градова преважали у Рим на продају. Мали новац, сукно, оружје, у Тракији и Арици сѣ, у Галији вино давано је утакмице за њих. Из Утике и Мисира доважани су били Црнци, Александрија је давала знатне језикословце, Сидон и Кипар разумне и поучљиве Азијате, Грчка лепе момке и девојке; из Емира и Илирије добијали се вешти чобани, из Германије, Галије и Тракије спажни гладијатори, а из Канадокије питоми радејници. Једино су Хиспањани стајали на рђаву глауу због велике наклоности к убијству. Кад помислимо, да је камата у провинцијама скочила на 48%, и да су акупици данка ужасне кајшипарлуке терали, онда ћемо разумети, за што су н. пр. читави народи, целе покрајине и вароши продане бивале. Кад је Марије искао помоћи у Нисомиди, Витинијског краља, овај му одговори: „Ваше порежидје не оставише ми ништа од деце и стараца.“ Невероватно је велик био број робова, што су били у служби по кућама и по летњиковцима. Катона (млађег, од Утике), који је чувен био са своје скромности, кад се на селу бавио, окружавало је петнаест робова. Један незнатан сицилијски земљедржац, Дамовило, имао је 400, а од римских трговаца, што се били у Утици настанили, н. п. Крас, ослобођеник Деметрије и т. д. имали су толико робова, да су читаве чете могли од њих изоставити. Помпеј је само од пастира својих наоружао 300 коњаника, а Цезарева чељад тако је многобројна била, да је не једанпут застрашила сенат. Клавдије Исидор жалио се, да су му грађански ратови само 4116 робова поштедили. Скаурус пак, овај исти што је за 80.000 гледалаца на 360 ступова саградио позориште, и са 3.000 тучних статуа украсио, као шт. се говори, имао је 8.000 робова. Атинеј вели, да су појединци и по 20.000 робова имали. — Ово неприродно стање кадри су били тек неприродни закони одржати, и само се отуда тумаче они кроти и крвави закони, што су за робове доважани. Ариетотеле мисли, да роба никад не треба на миру оставити; Катон пак вели: „Роб треба да ради или нек спава.“ Није било потребно ни да знаде мислити. Било их је и такових господара, који су их глађу морили. „Од слободног народа не треба узимати робова, јер су они опасни; од таквих треба само мало робова имати, да се не би договорили, јер колико је робова, толико је непријатеља; — само укратко ваља с њима говорити, да би се што већма бојали и поштовали господаре своје; — тако треба с њима поступати као с дивљим зверовима, и непрестаним шибањем сасвим понизити им дух.“ Овакова и слична начела владала су према робовима. За малу маленкост, често запусту ћуд господареву испуштао је роб душу под бичем, или на крету, или је дробљен међу млинеко камење, или су му руке, ноге, нес и уста одсечена и тело бачено дивљим зверовима, или је на четири гвоздене копче живо обешено за плен грабљивим тицама. Ако је који роб од муке убио господара, то су после сви остали, ма да нису били учесници у убиству, с њим заједно у најгрознијим мукама скончавали. Полијон, Августов љубимац, своје робове живе је бацао рибама; сам пак Август на крет је дао распети једног свог надзорника, што је заклао и појео једну изучену пренелицу. Самоубијство и усекање робова тако је опште било, да је у Риму ономе купцу, кога нису опоменули, да је роб већ једном приликом бегло, или покушао, да се убије, дозвољено било тражити отштету од онога, од кога је роба купио. — Роб није имао ничега свог, па није могао располагати ни оним, што је својом муком зарадио, јер све је било господареву, и жена и деца му. Кад се разболео, или од старости онемоћно, обнашала су га око Ескулипова храма, да га бог или исцели или прими.

По Рибарији С. М. Б.

САДРЖАЈ: Твоја слика. Песма од Љубинка. — Комшије. (Свршетак.) — Сеоски чаканац. Песма четврта. Прево Јакша. — Посета у добри час. (Наставак.) — Павле Орсаг-Хвјездослав, словачки песник. (Наставак.) — Српски језик у околини Призренској, Пећској, Моравској и Дибарској. (Свршетак.) — Листак. Подизање споменика Филипу Вишњићу у Грку. Од — Ђ. — Ковчежић. Уз нашу слику. (Ђорђе Рајковић, књижевник ерсеки.) — Књижевне белешке. — Смесице.